

FOTO: S. BERTIUS GERSEN

Vertrouwen in elkaar is beter

Louise van Luijk (28), geen beroep, wel moeder, levensgenieter en permacultuiste uit Den Haag

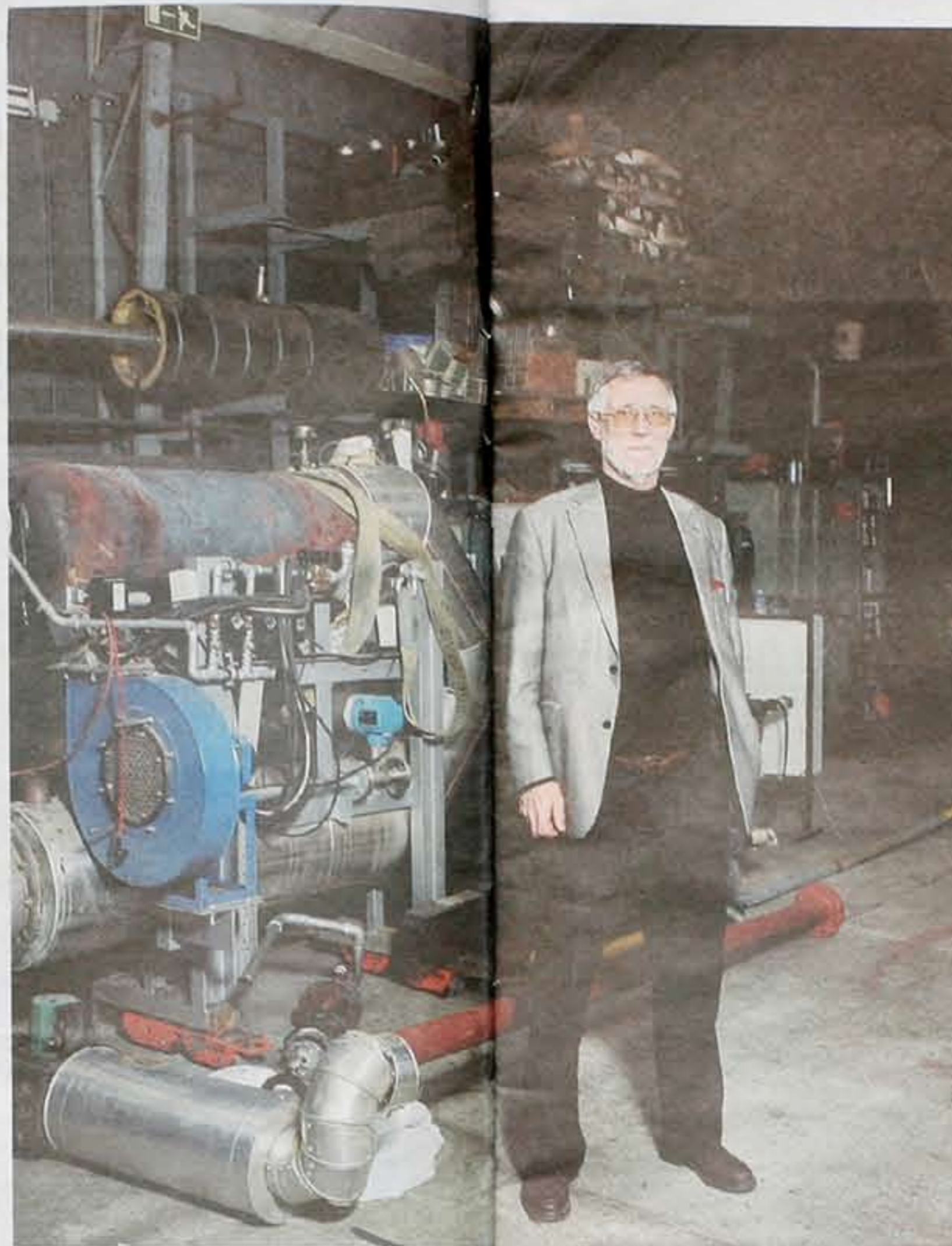
Dat de centrale opslag van vingerafdrukken voorlopig van de baan is, zegt Louise van Luijk maar weinig. „Ik wil later ook geen centrale database. Die plannen zijn er nog steeds.”

Van Luijk zegt niet te geloven in een samenleving waarin iedereen elkaar wantrouwt. Een samenleving waarin vingerafdrukken worden opgeslagen om fraude met paspoorten te voorkomen en misdaden op te lossen. „Daardoor voelen we ons misschien veiliger, maar het werkt volgens mij niet. Vertrouwen in elkaar werkt veel beter. We moeten ook meer naar de oorzaken kijken. Waarom is er zoveel criminaliteit? De huidige individuele en prestatiegerichte maatschappij zorgt voor verharding.”

De weigering om vingerafdrukken af te geven is deels een gevoelskwestie. „Ze hoeven dat allemaal niet van mij te weten.” En ze geeft argumenten die anderen ook geven. De chip of database kunnen worden gekraakt, criminelen kunnen met de afdrucken aan de haal gaan. „Hoe meer informatie wordt opgeslagen, hoe meer kans er is dat er later misbruik van wordt gemaakt. Ook als je bedenkt dat met persoonsgegevens geld kan worden verdiend.”

Ze verwijst ook naar de Tweede Wereldoorlog, toen Nederlandse Joden door een centraal register eenvoudig door de Duitsers werden opgespoord. Stel dat er weer iemand aan de macht komt die het op een bepaalde bevolkingsgroep heeft voorzien?

Van Luijk zegt voorlopig geen paspoort nodig te hebben. Ze voert het proces vooral om meer aandacht te vragen voor privacybescherming en uit protest tegen te veel wantrouwen in de samenleving.

Ik wil nu een grens trekken

Wim Willems (64), ondernemer uit Geleen

Als directeur van het bedrijf EM Group in Geleen is reizen belangrijk voor Wim Willems. Hij kwam altijd „in allerlei rare landen” om de industriële ovens aan de man te brengen die zijn onderneming produceert. Maar Willems komt de grens niet meer over. Hij heeft geen paspoort meer. Hij weigert zijn vingerafdrukken af te geven.

Waar is hij zo bang voor? „Ik kwam bijvoorbeeld vaak in Nigeria. Daar wonen heel veel slimme jongens. Als die mijn vingerafdrukken te pakken krijgen, dan kunnen ze daar hele vervelende dingen mee doen.” Hoe zouden die slimme jongens aan zijn afdrucken komen? De ondernemer is bang dat Nederland de codes om de chip uit te lezen gaat delen met bevriende staten en dat ze uiteindelijk ook in handen vallen van corrupte Nigeriaanse douanebeambten. Of dat de chip wordt gekraakt. „Vaak moet ik voor een visumaanvraag mijn paspoort tijdelijk invleveren bij een visumbureau. Die hebben dan dagen de tijd om mijn gegevens van de chip te halen.”

En stel dat die slimme jongens zijn afdrucken hebben. Wat zouden ze er dan mee kunnen? „Een corrupte Nigeriaanse agent kan mijn vingerafdruk achterlaten op een kilo cocaïne. Hoe kan ik dan bewijzen dat ik er niets mee te maken heb?”

Dat Nederland die codes voorlopig niet met andere landen deelt en dat de chip volgens deskundigen goed beveiligd is, geeft Willems geen vertrouwen. Hij zegt zijn juridische strijd ook te voeren met het oog op de toekomst, voor zijn kinderen. Willems verwacht dat het paspoort gaat verdwijnen en dat burgers straks alleen nog een virtuele identiteit hebben. Een soort code die via biometrische gegevens zoals een vingerafdruk exclusief aan één persoon kan worden gelinkt. „Ik vind het ongelooflijk dat de Staat zo eenvoudig iemand anders laat beschikken over jouw identiteit. Als een misdadiger straks jouw ID gebruikt, dan wordt er dus naar jou gezocht.” Willems wijst op het stijgende aantal gevallen van identiteitsfraude dat het meldpunt daarvoor onlangs bekendmaakte. „Er moet nu een grens worden getrokken. Daarom doe ik dit.”

Het meest ironische vindt hij nog dat zijn vrouw wel een pas zonder afdrucken kreeg. Ze heeft artrose aan haar vingers, waardoor het afnemen van goede vingerafdrukken niet lukte.

We zijn de geschiedenis vergeten

Henk Kooistra (27), jurist uit Terkaple

Na zijn studie rechten wilde Henk Kooistra een WIJ-uitkering aanvragen (een inkomen in ruil voor het accepteren van werk of scholing gedurende enkele dagen per week). Daarvoor had hij een nieuwe identiteitskaart nodig, maar bij de gemeentelijke bleken ze daarvoor zijn vingerafdrukken te eisen. Kooistra weigerde. Geen uitkering dus. „Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd dat we een al te grote machtspositie van de overheid ten opzichte van burgers moeten voorkomen. In 1940 is de perfecte registratie van Joodse burgers ook schandelijk misbruikt. Die geschiedenis zijn wij al aardig vergeten”, zegt Kooistra.

Hij verbaast zich over de in zijn ogen nonchalante manier waarop er

met fundamentele rechten als privacy wordt omgesprongen. Volgens Kooistra is het ook onduidelijk welk probleem de vingerafdrukken op het paspoort oplossen. „Voor jaarlijks circa vijftig gevallen van lookalike-fraude offeren we de privacy van bijna 17 miljoen Nederlanders op.”

Kooistra voert zijn eigen procedure. Hij heeft nog geen baan gevonden, dus hij heeft tijd genoeg. Maar hij twijfelt of hij de afgifte van vingerafdrukken kan blijven weigeren als de Raad van State zijn bezwaren afgeweest. „Als ik een baan vind, dan wil die nieuwe werkgever waarschijnlijk een paspoort of identiteitskaart zien. Dat schrijft de wet voor. Dus ik moet me wel afvragen of ik het ervoor overheb om ook nog een jarenlange procedure bij het Europese Hof in Straatsburg af te wachten.”

In je paspoort staat – verplicht – je vingerafdruk. Die wordt nergens voor gebruikt. Maar er zitten wel risico's aan.

Lekker handig toch, die vingerafdrukken?

WILMER HECK
Redacteur Lobby & Privacy

Rond elf uur 's ochtends stormt Daaiel Stranders op sportschoenen en in hardlooptoer het stadhuis van Amstelveen binnen. Ze wil op vakantie en heeft een paspoort nodig – het oude is ze kwijt. „Oh, maar daar komen dan wel extra kosten bij als u het kwijt bent geraakt”, zegt de receptioniste. „Dat maakt me niet uit, als ik maar een nieuwe pas krijg”, zegt fitnessinstructrice Stranders joviaal.

Even later legt ze bij balie 6 haar linkerwijsvinger op het apparaatje dat haar vingerafdruk afneemt. Daarna volgen de linkerduim, de rechterwijsvinger en de rechterduim. Stranders doet het zonder nadenken. Net als miljoenen andere Nederlanders die de afgelopen jaren een identiteitsbewijs aanvragen. „Ik vind het echt helemaal goed”, zegt ze, zittend aan de balie. „Dat zal wel zijn om personen beter te identificeren toch?”

Dat er mensen zijn die weigeren hun vingerafdrukken af te staan, begrijpt ze niet. „Ik verzet me ook tegen van alles, maar dit kun je maar beter accepteren. Als de technische mogelijkheden er zijn, gebeurt het gewoon.” Daar denken Louise van Luijk (28), Henk

Kooistra (27) en Wim Willems (64) heel anders over. Zij kunnen het land niet uit omdat ze hun vingertoppen weigeren te laten fotograferen. Privacyorganisatie Vrijbit schat dat er enkele duizenden Nederlanders zijn die om deze reden geen paspoort hebben. De drie eisten gesteld bij de Raad van State dat Nederland niet langer gehoor geeft aan een EU-richtlijn uit 2004.

Volgens de richtlijn, die sinds september 2009 van kracht is in Nederland, heeft elk nieuw paspoort een chip met twee vingerafdrukken. Van Luijk, Kooistra en Willems zijn bang dat de chip gekraakt kan worden en dat misdadigers er dan met hun vingerafdrukken vandoor gaan. In theorie kunnen criminelen die achterlaten op plaatsen waar een misdrijf is gepleegd of misbruiken voor toekomstige toespelingen die identificatie met een vingerafdruk vereisen. Bij de Albert Heijn in Breukelen liep in 2008 al eens een proef waarbij klanten met hun vingerafdruk konden betalen. Binnen twee weken slaagde iemand erin om af te rekenen met de gekopieerde afdruk van iemand anders.

Lagere rechters wezen de bezwaren van Van Luijk, Kooistra en Willems eerder af, maar de drie weten zich ditmaal gesteund door nieuw onderzoek naar het biometrische paspoort, in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De invoering daarvan stuitte op grote problemen en bezwaren. Vingerafdrukken bleken minder bruikbaar voor opsporingsinstanties dan gedacht en de opslag ervan is niet zonder risico's.

Na de aanslagen van 11 september 2001 zag Nederland volgens het rapport in het verzamelen van vingerafdrukken een goede manier om 'lookalike-fraude' te bestrijden: het reizen met

een paspoort van iemand op wie je lijkt. Nederland vervulde een voortrekkersrol en trok andere EU-landen over de streep. Van elke burger zouden twee vingerafdrukken worden afgenomen. Nederland ging een stap verder en koos voor vier afdrucken.

Het ministerie van Justitie wilde al die informatie in een centrale databank opslaan. Inlichtingendienst AIVD zou daar vrij toegang toe

Europees verplicht zijn twee vingers, maar Nederland registreert er vier

krijgen, de politie mocht er voorlopig alleen in om onwillige arrestanten te identificeren. Maar critici wezen op het gevaar van *function creep*: het gebruik van de database zou vroeg of laat vrijwel zeker worden uitgebreid – voor politie en Justitie is zo'n informatiebron erg verleidelijk. De kans dat onschuldige burgers dan ook verdachte worden, zou daardoor flink toenemen. „Het zou een kwestie van tijd zijn voordat ook de politie daarin mocht speuren naar personen die horen bij afdrucken die op de plaats van een misdrijf worden aangetroffen. Je wordt dan al snel een verdachte als je gegeten hebt in een restaurant waar later op de avond een moord wordt gepleegd”, meent Jos Hemelaar, de advocaat van Louise van Luijk.

Voorlopig is de databank van de baan. Bij een proef in Roermond bleek het in 21 procent van de gevallen onmogelijk om de paspoorthouder

via zijn vingerafdruk te linken aan zijn paspoort. Met dat soort foutmarges heeft het opzetten van een centrale opsporingsdatabank weinig zin. Minister Donner van Binnenlandse Zaken, nu vicepresident van de Raad van State, blies het plan in april vorig jaar dan ook af. Maar hij schreef uitdrukkelijk aan de Tweede Kamer dat een centrale databank, als de techniek het toelaat, wel het einddoel is.

Hoe dan ook: sinds 2009 verzamelden gemeentes, met het oog op het aanleggen van een centrale databank, zo'n vijf miljoen vingerafdrukken. Die informatie ligt verspreid over tientallen reisdokumentadministraties. „Die decentrale opslag levert net zo goed het risico op dat iemand ermee aan de haal gaat”, stelt Hemelaar. Het ministerie van Binnenlandse Zaken trok internetbeveiligingsbedrijf Fox IT aan om de vingerafdrukken te verwijderen. Maar dat blijkt technisch niet eenvoudig. Tijdens de zaak van een weigeraar bij de bestuursrechtbank in Amsterdam bleek bijvoorbeeld dat nieuw afgenomen afdrucken voor op het paspoort, die niet meer opgeslagen zouden worden, voorlopig alleen „niet raadpleegbaar” kunnen worden gemaakt. In september garandeerde minister Donner de Kamer dat Fox IT er uiterlijk op 1 oktober van dit jaar voor zorgt dat de informatie alsnog wordt vernietigd.

Maar Hemelaar vertrouwt ook de chips op de paspoorten niet. Biometrie-expert Max Snijder spreekt van een „enorm complexe security” en denkt dat het risico op het kraken van de chips „wel meevalt”. Daar is Hemelaar niet van onder de indruk. „Dat is al vaker gezegd, denk aan de ov-chipkaart.” Snijder wijst er ook op dat het verkrijgen van iemands vingerafdrukken voor criminelen een

koud kunstje is. „Als je ergens een glaasje cola drinkt, laat je al afdrucken achter op het glas.” Hemelaar: „Dat valt nog vies tegen. Een vriend van mij werkt toevallig bij de politie. Hij zegt dat je veel geluk moet hebben om een goede te vinden. Die kant-en-klare vingerafdrukken op die chips zijn doorgaans van goede kwaliteit en je weet bij wie ze horen, dus dat is ideaal voor criminelen.”

Tijdens de behandeling van de zaak bij de Raad van State bleek gisteren bovendien dat de vingerafdrukken voor het paspoort via een beveiligde internetverbinding door de gemeentes naar de paspoortproducent worden verstuurd. Volgens een assistent van de advocaat van de gemeente Den Haag is dat vergelijkbaar met waartransport door geldtransportbedrijf Brink's. Paspoortweigeraar Henk Kooistra, die zelf het woord voerde, bracht daarop de geruchtmakende overval in herinnering op een filiaal van Brink's, vorig jaar juni in Amsterdam. Daarbij werd 12 miljoen euro buitgemaakt. De vingerafdrukweigerars werden gisteren dan ook gesteerd in hun vrees dat hackers bij de afdrucken kunnen.

Het grootste bezwaar van advocaat Hemelaar is dat Nederlanders nu ondanks de risico's hun vingerafdrukken moeten afgeven, terwijl dat wegens de grote foutmarges nergens toe dient. Ze worden alleen nog maar afgenomen omdat de EU-richtlijn Nederland daartoe verplicht. Wogens de onbetrouwbaarheid controleren politie of marechaussee momenteel niet op basis van de afdrucken of iemand wel een geldig paspoort bij zich draagt. „En op het moment dat je de douane op Schiphol of de autoriteiten in andere landen wel de codes geeft om de chips uit te lezen, neemt direct het risico toe dat de vinger-

afdrucken in verkeerde handen vallen”, zegt Hemelaar.

Van Luijk, Kooistra en Willems eisten gisteren bij de Raad van State dan ook een paspoort zonder vingerafdrukken. Na minimaal zes weken volgt de uitspraak. Als die negatief uitvalt, verwacht Hemelaar door te procederen bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. De EU-verplichting tot opslag van

De kant-en-klare vingerafdrukken op de paspoortchips zijn ideaal voor criminelen

vingerafdrukken op het paspoort is volgens hem een inbreuk op de eveneens Europese privacywetgeving. Zo'n proces zal jaren duren.

In dat geval is het enige lichtpuntje voor de weigerars dat ze door een wetswijziging waarschijnlijk volgend jaar wel een identiteitskaart zonder vingerafdrukken kunnen aanvragen. Momenteel kan ook dat niet, omdat die ID-kaart nu de status heeft van een officieel reisdokument, waarvoor de EU-richtlijn geldt. Daarmee voldoen de weigerars nu vaak niet aan de identificatieplicht die op straat voor iedere Nederlander geldt, al kan een rijbewijs dan uitkomst bieden. Maar als je aan een nieuwe baan begint, heb je niets aan een rijbewijs. De wet schrijft voor dat de werkgever dan om een paspoort of identiteitskaart moet vragen. Na de wetswijziging kunnen de vingerafdrukweigerars volgend jaar dus weer solliciteren.

Advertentie

12 MAANDEN
50% KORTING

WIE BELT ER NOU NOG?

NU BIJ HI: ONBEPERKT BLIJVEN TWEETEN, POSTEN EN WHATSAPPEN. ZONDER EXTRA KOSTEN.